

РАЗГОВОР СЪС СМЪРТТА

Превод от английски: Владимир Бубняк, 1996

chitanka.info

Някога, много отдавна, живял могъщият цар Ашвапати. Неговата дъщеря Савитри била изключително красива. За образованието ѝ се грижел мъдрецът Нарада. Умът на младата принцеса поразявал всички, които я познавали. Баща и бил много горд с нея и обичал да казва, че Савитри сама ще си намери достоен съпруг. Така и станало — един ден девойката случайно срещнала в гората красивият момък Сатяван и скоро двамата се влюбиха. Принцесата побързала да съобщи на баща си желанието си да се омъжи на непознатия. Цар Ашвапати пожелал първо да се посъветва насаме с Нарада. Двамата дълго и оживено говорили. Накрая извикали девойката и ѝ казали да забрави за Сатяван.

До този ден желанията на принцеса Савитри винаги били разумни и тя не била свикнала да ѝ отказват. В очите ѝ се четяла упоритост, която баща ѝ познавал добре и пред която се чувствал безпомощен.

— Ти каза, че аз мога сама да си избира съпруг — припомни му тя. — Не помниш ли, татко? А сега изглежда желаеш да си вземеш думите назад.

Преди царят да успее да се защити, в разговора се намесил тактичният Нарада:

— Мое дете! — каза той. — Твоят баща не взема назад обещанията си. Той просто ме попита за човека, за когото искаш да се омъжиш. И когато му отговорях, той нареди да те повикат, за да чуеш и ти думите ми.

— А ти какво каза? — запитала Савитри.

Девойката знаела, че трябва да бъде много, много внимателна с Нарада, защото той бил лукав като лисица и можел да надхитри и най-мъдрия. Неговите дела и съвети винаги носели доброто на хората. Но понякога пътят до това добро не се оказвал особено приятен. Савитри се била научила да го уважава.

— Сатяван, когото обичаш — започна Нарада — е принц от благороден произход и е много достоен младеж. Неговото име означава, че той говори само истината и това му приляга. Той е умен и храбър. Предано обича стария си баща, който бе свален от трона от подлите си роднини. Роден да царува, сега той живее в гората и си изкарва хляба като дървар.

— Аз зная всичко това — прекъснала го Савитри.

— Ти може би знаеш много повече? — хитро попитал Нарада.

— Зависи какво още знаеш ти — отсякла Савитри.

Нарада се усмихнал. „Бива си го това момиче“ — помислил си той. „Мисли си, че е по-умна от мене.“

— Аз знам едно нещо, което ти не знаеш — казал мъдрецът. — Току-що споделих с баща ти, че Сатяван е обречен, че му е писано да умре след една година. Ти знаеш, ли това? — тихо попитал Савитри.

Савитри кимнала утвърдително. Смелостта, с която момичето приело тези думи, потресла нейните слушатели.

— И ти все още искаш да се омъжиш за него?! — възкликнал баща ѝ с треперещ глас.

Девойката отново кимнала мълчаливо.

— Как научи тайната? — попитал Нарада, като се вгледал внимателно в лицето ѝ. — Да не би да си се срещала с родителите му?

— Да! — отговорила Савитри. — Майка му ми каза. Брамините, които направили хороскоп на Сатяван, когато се родил, я предупредили. Сатяван нищо не подозира. Родителите му са опазили тайната през всичките тези години и тя ужасно им тежи.

— Каж ми, Савитри — казал Нарада с уважение, — осъзнаваш ли какво те очаква, ако се омъжиш за Сатяван?

— Да! — без колебание отвърнала Савитри.

— Не те ли е страх?!

— Нещастна съм — тъжно отговорила Савитри, — но не ме е страх. Виж, аз вярвам, че животът и смъртта зависят не само от разположението на звездите и планетите, изчислени от учените брамини. Съдбите на хората си влияят една на друга. Ако се омъжа за Сатяван, може би моята съдба ще повлияе върху неговата и кой знае какво ще се случи и какво може да се предотврати.

— Нека не се противопоставяме повече на тази сватба, Ашвапати — казал Нарада и станал. — Можеш веднага да започнеш приготвянията за годожа.

Когато Савитри се сбогувала с Нарада, той се усмихнал и ѝ прошепнал:

— Малка принцесо, аз съм само монах, но моите молитви и благопожеланието ми ще бъдат с тебе. Дано твоята смелост предпази и защити Сатяван!

След като стройната принцеса се отдалечила, цар Ашвапати въздъхнал:

— Тя трябваше да се роди момче. За една жена умът ѝ е прекалено остър. Той ще ѝ навлече беди!

— Не знам дали си прав, Ашвапати — възразил му Нарада. — Жените трябва да имат точно толкова ум, колкото и мъже те. Във всеки случай няма съмнение, че Савитри е убедена, че може да живее в гората заедно със съпруга си дървар, слепия си свекър и силно набожната си свекърва.

Думите на Нарада скоро се потвърдили. Савитри и Сатяван били толкова щастлива, че гората изглеждала на девойката много по-удобна от двореца. Тук тя се чувствала по-свободна. Всяка сутрин се събуждала от чуруликането на птичките по дърветата и мученето на кравите и теленцата. Любовта, с която я обградили свекърът и свекърва ѝ, направила по-лека раздялата с нейните собствени родители. Само едно нещо смущавало дните ѝ — зловещото предсказание. Въпреки че скривала добре своето безпокойство, както правели и родителите на Сатяван, неизбежната му участ хвърляла сянка върху щастието на принцесата.

Съдбоносният ден, когато слънцето за последен път изгряло за Сатяван, бил съвсем като другите. Птиците извивали своите трели по дърветата и кравите мучали край своите теленца. Майката и бащата на Сатяван, по чиито лица било изписано отчаяние, се заели с ежедневните си задължения. Савитри ходела насам-натам като зашеметена и сякаш не знаела с какво да се захване. Когато Сатяван бил готов да тръгне за гората да сече дърва, Савитри също се изправила.

— Аз ще дойда днес с тебе, ако може — казала тя.

— Защо, Савитри? — попитал Сатяван. — Слънцето пече, имам много работа и ти ще скучаеш в гората.

— Днес ще седя и ще те гледам — казала Савитри и се опитала да се усмихне.

— Позволи ѝ да дойде с тебе, синко — казала неочаквано майката на Сатяван.

— Мамо, не се ли опитваш да се избавиш от снаха си от сутринта? — попитал Сатяван с искрици в очите си.

— Опитвам се да науча сина си как да угажда на младата си жена — остроумно отговорила майката. — Бедното момиче няма много радости тука.

— Да я погледея ли? — подразнил майка си Сатяван. — Горската разходка едва ли може да замени огърлицата от диаманти и рубини, която искам да ѝ подаря.

— Огърлица с диаманти и рубини! — усмихнала се Савитри, докато сърцето и се късало от мъка. — Днес ще се задоволя с разходка до гората, но някой ден ще ти припомня какво си ми обещал.

Савитри и Сатяван тръгнали за гората, смеели се като деца и си обещали щедри подаръци. Когато синът се сбогувал с родители си, техните очи и ръце се задържали по-дълго от обикновено, но Савитри се направила, че не забелязва, за да не се просълзи и тя.

„Днес ще ми трябва цялата смелост и хитрост, на които съм способна — повтаряла си принцесата. — Сега всичко зависи само от мене!“

Когато навлезли дълбоко в гората, Сатяван внимателно избрал подходящо дърво и започнал да цепи дънера. Савитри седнала наблизко, като се оглеждала за змии и други диви животни, чрез които можела да дойде смъртта на нейния любим съпруг. Но нищо такова не се появило. Нито тигър се промъквал във високата трева, нито кобра надигала глава. Изведнъж Сатяван хвърлил брадвата и се хванал за главата. С несигурни крачки тръгнал към жена си и запитал каква е тази ужасна болка в главата му.

Савитри положила главата му в скута си и се огледал за помощ. Не се виждала жива душа. Зашеметена от припадъка на Сатяван, Савитри сякаш се вкаменила. Тогава една сянка паднала върху лицето ѝ и закрила слънцето.

Пред нея се изправил тъмен странник, по-скоро тъмна сянка. Тя се наклонила и огромна черна ръка се надвесила над Сатяван. Савитри вдигнала очи, но сянката вече изчезвала в далечината.

— Почакай! — извикала Савитри и се втурнала след нея. — Моля те, почакай! Искам да поговорим!

Сянката се спряла. Савитри се приближила и се втренчила в лицето ѝ. То било толкова величествено и спокойно, че целият страх на младата жена изведнъж се изпарил и тя и промълвила:

— Простете ми, че ви питам. Вие ли сте Яма, богът на смъртта?

— Да!

— Много съм слушала за вас — продължила Савитри. — Но има толкова много неща, които още искам да науча. Мога ли да попитам

дали вие лично идвате да вземете всеки живот?

— Не, аз идвам само за специални хора — отвърнал Яма и продължил по своя път.

— Ако Сатяван е толкова важен — продължила спокойно Савитри, — защо прибирате живота му, когато той е толкова млад и няма никакъв грях?

— Смъртта не е наказание!

Савитри забързала, за да не изостане от тъмния странник.

— Ако не е наказание, кой решава кога трябва да свърши животът? Изглежда несправедливо това да се решава по време на раждането.

— Не е лесно да се разбере — спряла се за миг сянката. — Савитри, защо не се върнеш? Защо ме следваш?

— Аз не следвам вас, аз следвам моя съпруг. Вярвам, че любовта продължава и след смъртта — промълвила тихо Савитри. — Ако вземеш него, трябва да вземеш и мене!

Яма се засмял:

— Ти си твърде упорита, но това ме забавлява. Има ли нещо, което желаеш, освен живота на Сатяван, разбира се.

Савитри се замислила.

— Добре — казала тя накрая, — вие знаете, че бащата на Сатяван е свален от трона с коварство. Мисля, че тази неправда трябва да бъде поправена. Надявам се да се съгласите с мене.

— Съгласен съм — казал Яма, без да намалява бързия си ход.

Но когато след известно време отново погледнал назад, отново видял Савитри точно зад гърба си. Краката ѝ били изранени и покрити с кръв от тръните и камъните по пътя.

— Вие вървите твърде бързо за мене — казала тя и се усмихнала лъчезарно.

— Какво точно искаш от мене, Савитри? — попитал Яма, като се вгледал в нея. — Ако става дума за живота на Сатяван, можеш веднага да се откажеш, защото това не подлежи на обсъждане. Яма никога не взема думите си назад, нито пък връща нечий живот.

— О, така ли е? — попитала Савитри като поклащала замислено главата си. — Колко интересно! Но тогава вие трябва да сте твърдо убеден, че каквото вършите, е правилно, така ли е?

— Правилно или не — няма никакво значение.

— Наистина ли? — възкликнала Савитри. — Колко необичайно! От дете са ме учили да върша добро и да се пазя от злото. Навярно това се отнася само до смъртните, но не и за боговете!

— Смъртта е нещо различно.

— Как така? Струва ми се, че което е правилно за живота, би трябвало да е правилно и за смъртта.

— Ти така извърташ нещата, че всичко да изглежда логично.

— Моля за прошка — каза смирено Савитри. — Нека да се изразя по друг начин. Ако по време на живота си ние се грижим да правим само добри неща, това би било чудесно...

— Спри! — извикал Яма. — Ако ти обещава да изпълня следващото ти желание, ще се откажеш ли да ме следваш?

— О, ще изпълните и друго мое желание? — възторжено извикала Савитри и плеснала с ръце. — Колко сте добър и щедър!

— Не забравяй, не бива да молиш за живота на Сатяван.

— Разбира се — каза Савитри. — Сега нека си помисля. Имаше нещо, за което исках да помоля като част от първото ми желание.

Тя замълчала, а лицето ѝ просветнало.

— О, разбира се, това беше за моя свекър, на когото вие бяхте толкова добър да върнете трона. Той е сляп. Каква е ползата да бъдеш цар, когато си сляп. И каква полза за царството от сляп цар?

— Зрението на твоя свекър ще бъде напълно възстановено! — казал Яма с усмивка.

Но преди да е успял да тръгне, Савитри заговорила отново:

— Толкова съм щастлива, че си спомних за нещастieto на моя свекър — каза в отговор упоритата млада жена. — Защото, ако не си бях спомнила, знаете ли какво щях да помоля?

— Какво?

— Благоденствие и щастие за царството на моя баща и на свекър ми — отговорила тя. — Сега аз оставам сама и ще наследя двете царства. Но аз съм щастлива, че ви помолих да изпълните това желание, защото размислих. Царете трябва да са щастливи и благоденстващи, за да могат и поданиците им да са щастливи и благоденстващи, нали?

— Вярно.

— Да бъдеш цар това е голяма отговорност — продължила Савитри тържествено, като поклатила глава. — Това не означава просто да живееш в дворец, да поддържаш двора, да покровителстваш поети и музиканти и да изпращаш да събират данъците. Царят трябва да бъде сигурен, че законите се прилагат справедливо и че неговите чиновници се грижат за хората. Той трябва да поддържа мира и да се грижи никой в царството му да не остава без храна, дрехи или подслон. Повече от всичко трябва да се грижи хората да могат свободно да говорят и да понася критиката. Защо ли? Защото само така той няма да се превърне в тиранин.

— Ти си абсолютно права — казал Яма, изпълнен с възхищение от нейните мисли. — Традициите на справедливостта и свободата са по-добри от писаните закони.

— И затова се изисква царете да бъдат наследявани от техните синове — каза Савитри. — Съгласен ли сте с мене?

— Разбира се — отвърнал Яма. — Споровете за престола винаги води до бъркотия, хаос и войни.

Савитри внезапно замълчала. Нейното лице било помрачено от безкрайно отчаяние. Раменете ѝ увиснали и сълзи се стичали от красивите ѝ очи.

— Какво ти стана? — учудено запитал Яма.

— Вие сте толкова мъдър и всезнаещ — въздъхнала Савитри. — Сигурна съм, че можете да познаете какво си мисля.

Яма се намръщил.

— Мислех си — каза Савитри с тих глас, — че има две царства, които ще останат без владетел след моята смърт. Какво ли ще стане тогава? Бъркотия, хаос и войни — това точно бяха вашите думи, нали? След моята смърт по улиците ще потекат реки от кръв. Градовете ще запустеят. Реколтата ще остане неожъната и писъци на жени и деца ще чуваш от всеки дом...

— Спри! — изкрещял Яма. — Такива неща никой няма да допусне! Ще те благословя с дванадесет сина, които ще продължат твоя царски род.

Веднага щом Яма промълвил тези думи, със Савитри станала забележителна промяна. Нейното лице засияло от радост, увисналите ѝ рамене се изправили, въздишките и сълзите престанали, сякаш Яма

бил изрекъл вълшебно заклинание и пред него се изправила истинска принцеса.

— Аз съм дълбоко потресена — казала тя сериозно. — Ще стана причина да бъде прекъснат един от вашите закони.

— Кой закон? — попитал внимателно богът на смъртта.

— Че Яма никога не връща живота — отвърнала Савитри. Вие току-що ме благословихте да родя дванадесет сина. Как мога да ги имам, ако отнемете живота на съпруга ми!

Яма приел поражението си с достойнство. Докато се връщали в гората той признал:

— Трябваше да се сетя, че Нарада е имал нещо предвид, когато ми предложи аз лично да прибера живота на Сатяван.

Излишно е да се казва, че всичко, което богът на смъртта бил обещал на Савитри, било изпълнено. Сатяван се изправил ободрен, сякаш току-що се събуждал, и нямал търпение да разкаже на Савитри странния си сън, който сънувал — за дълго пътешествие заедно с някакъв тъмен странник.

Бащата на Сатяван си възвърнал както зрението, така и царството. Савитри получила своята огърлица от диаманти и рубини, но в този подарък Яма нямал пръст.

След много години бащата на Савитри повикал настрана дъщеря си и я попитал:

— Не мога да разбера как намери сили да се изпречиш на пътя на Яма?

Савитри се усмихнала нежно и отвърнала:

— Когато срещнах за първи път майката на Сатяван, тя ми каза, че когато брамините правили хороскопа на сина ѝ, един от мъдреците, по-прозорлив от останалите, добавил, че смъртта на Сатяван може да бъде избегната с помощта на нещо, което е по-силно от нея. Това ми даде надежда и смелост. Аз имах нещо по-силно от смъртта — любовта.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.